

Innst. 289 L

(2010–2011)

Innstilling til Stortinget fra transport- og kommunikasjonskomiteen

Dokument 8:103 LS (2010–2011)

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om gjennomføring av domstolskontroll ved uthenting av trafikkdata, samt styrking av politiets ressurser til å bekjempe alvorlig kriminalitet med digitale verktøy. Endringer i ekomloven

Til Stortinget

Sammendrag

I representantforslaget fremmes følgende forslag:

«A

Vedtak til lov

om endringer i lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon

I

I lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon gjøres følgende endringer:

§ 2–9 tredje ledd nytt fjerde punktum skal lyde:

Taushetsplikten er heller ikke til hinder for at det gis opplysninger til påtalemyndigheten eller politiet om hvilke kommunikasjonsanlegg som i et bestemt tidsrom har vært satt i forbindelse med hverandre, og andre data tilknyttet kommunikasjon, dersom det foreligger beslutning om utleveringspålegg.

§ 2-9 fjerde ledd skal lyde:

Anmodning fra påtalemyndigheten eller politiet om opplysninger som omhandlet i tredje ledd *første*

til tredje punktum skal etterkommes med mindre særlige forhold gjør det utilrådelig.

II

Endringene trer i kraft umiddelbart.

B

Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag som begrenser tilgangen til utlevering av trafikkdata, lik de forslag til og endring i straffeprosessloven §§ 210 b og 210 c og nye §§ 118 a og 210 d som foreslås i Prop. 49 L (2010–2011).

C

Stortinget ber regjeringen snarest igangsette en behovsutredning for å se på hvordan ulike enheter i politiet, herunder spesielt Kripos og PST, kan bekjempe alvorlig kriminalitet med digitale verktøy, med de eksisterende hjemler og verktøy gitt av lovverket. Utredningen bør ha spesielt fokus på hvilke ressurser i form av kompetanse og økonomi som må tilføres for å gjøre situasjonen tilfredsstillende.

Stortinget ber regjeringen følge opp resultatene av en slik behovsutredning senest i forslag til statsbudsjett for 2012.

D

Stortinget ber regjeringen fremme forslag som pålegger politiet å føre tilstrekkelig logg og statistikk over bruken av hemmelige tvangsmidler, herunder kommunikasjonskontroll og kommunikasjonsdata, slik at det blir mulig å evaluere metodebruken bedre i ettertid.»

For nærmere redegjørelse vises til representantforslaget.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Anne Marit Bjørnflaten, Susanne Bratli, Freddy de Ruyter, Anita Orlund, Magne Rommetveit og Ivar Skulstad, og fra Høyre, Øyvind Halleraker, Lars Myraune og Ingjerd Schou, viser til proposisjonen om endringer i ekomloven og straffeprosessloven mv. (gjennomføring av EUs datalagringsdirektiv i norsk rett), jf. Prop. 49 LS (2010–2011). Det fremmes forslag til endringer i lov om elektronisk kommunikasjon, straffeprosessloven, politiloven, tvisteloven og verdipapirhandelloven.

Flertallet viser til at formålet med EUs direktiv om datalagring er å harmonisere lovgivningen om lagring av nærmere definerte data fremkommet ved bruk av elektronisk kommunikasjon. Hensikten er å gi justismyndighetene et verktøy for å avdekke, etterforske og straffeforfølge alvorlig kriminalitet.

Flertallet mener dagens situasjon for politiets benyttelse av trafikkdata er uholdbar, ut fra både hensynet til personvern og effektiv kriminalitetsbekjempelse. Flertallet viser i den sammenheng blant annet til NOU 2009:1 og NOU 2009:15, samt at politiet i omtrent ti år har ønsket en klarere fremgangsmåte for innhenting av trafikkdata i etterforskningsøyemed.

Flertallet viser til at tilbydere av offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste eller –nett (ekomtilbydere) i Norge i dag lagrer data for egne kommunikasjons- og faktureringsformål. Lagrings- og utleveringspraksis varierer i stor grad mellom de ulike ekomtilbyderne. Systemene for hvordan trafikkdataene lagres er veldig ulike, omfanget av hva som lagres er forskjellig og hvordan sikkerheten er rundt disse opplysningene har også ujevn kvalitet. Eksempelvis lagrer de fleste mobiloperatører en del trafikkdata ut fra faktureringsformål, mens for eksempel GET ikke lagrer noen trafikkdata. I dag er derfor tilgangen til disse dataene tilfeldig.

Flertallet viser videre til at trafikkdata i dag er helt avgjørende i etterforskningen av alvorlig kriminalitet. Trafikkdata fra telefoni brukes av politi og påtalemyndighet blant annet til å avdekke kontaktmønstre, og brukes primært i saker med flere involverte, som narkotikaomsetning, grove ran, menneskehandel og annen organisert kriminalitet. Et eksempel på dette kan etter komiteens mening være «Op Broken Lorry», hvor et marokkansk narkotikaknettverk i 2006 ble rullet opp av Kripos. Totalt ble 35 domfelt over hele Europa, og to av bakmennene ble i Norge idømt 21 års fengsel. Lokasjonsdata/celle-ID registrerer hvilken basestasjon mobiltelefonen koblet seg til ved starten av en samtale, ved sending av SMS eller datatrafikk på mobilen. Dette gir slik en peke-

pinn på hvor brukeren av mobiltelefonen befant seg på det aktuelle tidspunktet. Lokasjonsdata kan dermed brukes som bevis for oppholdssted, omtrent som bilder fra overvåkningskamera, vitneobservasjoner eller lignende. Lokasjonsdata var blant annet brukt i Nokas-dommen.

Lokasjonsdata regnes som svært personverninn-gripende, blant annet på grunn av at mye overskudds-informasjon om uskyldige blir generert ved basestasjonsøk. Flertallet viser til at dette i regjeringens forslag håndteres ved å stille krav om høyere straffeframme (5 år) for å hente ut basestasjonsdata enn øvrige data. Internettrafikkdata er særlig relevant i saker hvor lovbruddet helt eller delvis begås på nettet. Aktuelle eksempler kan være grooming og spredning av overgrepbilder av barn. Flertallet viser til at lagring av informasjon som knytter IP-adresser til en bestemt abonnent er avgjørende for i det hele tatt å kunne innlede etterforskning i disse sakene.

Flertallet viser til uttalelser fra PST under komiteens høringer om at Norge uten datalagringsdirektivet blir mer utsatt for terror, og at PST bruker trafikkdata i alle sine saker. Riksadvokaten har i sin høringsanledning til Samferdselsdepartementet påpekt at

«[u]ten implementering av datalagringsdirektivet mister politiet og påtalemyndigheten et sentralt og viktig virkemiddel ved etterforskning og irettesføring av alvorlig kriminalitet. Det vil gi manglende retts-sikkerhet i vid forstand for borgere som med rimelighet forventer at rettshåndheverende myndigheter løser sine oppgaver minst like godt i morgen som i dag. I stedet etableres et system som innebærer at kriminelle fritt kan kommunisere uten fare for at myndighetene i ettertid (selv kort tid etter) kan spore kontakten, hvilket er noe nytt ved vår kriminalitetsbekjempelse.»

Flertallet viser til foreløpige tall fra EUs pågående evaluering, som demonstrerer at politiet i det alt vesentlige etterspør data som er nyere enn seks måneder, selv om det også etterspørres en del data frem til de er 12 måneder gamle. Bare unntaksvis etterspørres data eldre enn 12 måneder. I en britisk undersøkelse fremgår det at 85 pst. av de data som ble brukt, var mindre enn seks måneder gamle. Undersøkelsen viste imidlertid også at data som var mellom syv og tolv måneder gamle ble brukt i de alvorligste sakene, fortrinnsvis drapssaker. Regjeringen fremhever at dette stemmer med norske erfaringer. Ulike land har innført ulik lagringstid, Sverige seks måneder, men flest land (ni) har valgt 12 måneders lagringstid.

Flertallet vil peke på at politiet i dag tar beslag i de data som er lagret, uavhengig av om de er lagret som en følge av at sletteplikten er brutt. Dette betyr at dersom vi sier at dagens rettslige tilstand skal bevares, samtidig som vi følger opp med strengere

tilsyn og utleveringskrav slik at det ikke lagres data ulovlig, vil politiets muligheter til å oppklare eller forhindre alvorlig kriminalitet eller terror bli dårligere enn i dag.

Flertallet peker på at det særlig trengs klarere regler for hvilke data som skal lagres og sikringstiltakene som omgir denne lagringen. Det er etter flertallets mening uholdbart at data, slik som celle-ID, i dag lagres uten hjemmel. Lagrede data bør også sikres vesentlig bedre enn i dag.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Jan-Henrik Fredriksen, Ingebjørg Godskesen, Bård Hoksrud og Arne Sortevik, fra Sosialistisk Venstreparti, Hallgeir H. Langeland, fra Senterpartiet, Janne Sjelmo Nordås, og fra Kristelig Folkeparti, lederen, Knut Arild Hareide, viser til at datalagringsdirektivet (DLD) er en av de største truslene mot personvernet i Norge noensinne, fordi hele befolkningen settes under kontinuerlig overvåkning. Disse medlemmer viser til at datalagringsdirektivet pålegger obligatorisk registrering av hver gang du kommuniserer med dine barn, din ektefelle, dine venner, dine forretningsforbindelser, dine klienter, din lege, dine politiske meningsfeller og samtlige andre du kommuniserer med ved bruk av telefon og e-post. Disse medlemmer viser til at datalagringsdirektivet også

innebærer lagring av posisjonsdata. Siden moderne smarttelefoner kommuniserer med nettet omtrent kontinuerlig, innebærer direktivet at myndighetene i ettertid kan vite nøyaktig hvor du har befunnet deg med telefonen din.

Disse medlemmer registrerer at Dokument 8:103 LS (2010–2011) er ment å være et alternativ til innføring av datalagringsdirektivet i norsk rett. Disse medlemmer viser til at datalagringsdirektivet behandles i Innst. 275 L (2010–2011), jf. Prop. 49 L (2010–2011), og vil i den forbindelse vise til sine merknader og forslag til denne saken.

Komiteens tilråding

Komiteen viser ellers til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:103 LS (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om gjennomføring av domstolskontroll ved uthenting av trafikkdata, samt styrking av politiets ressurser til å bekjempe alvorlig kriminalitet med digitale verktøy. Endringer i ekomloven – vedlegges protokollen.

Oslo i transport- og kommunikasjonskomiteen, den 30. mars 2011

Knut Arild Hareide

leder

Ingjerd Schou

ordfører

Vedlegg

Brev fra Justis- og politidepartementet v/statsråden til Stortinget, datert 17. mars 2011

Representantforslag fra stortingsrepresentant Trine Skei Grande og Borghild Tenden - Dok 8:103 S om endringer i i ekomloven - komiteen ber om uttalelse i saken

Jeg viser til brev fra Stortingets transport- og kommunikasjonskomité av 10. mars, hvor komiteen ber om Justis- og politidepartementet sin uttalelse om representantforslag Dokument 8:103 LS (2010–2011) fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden, om gjennomføring av domstolskontroll ved uthenting av trafikkdata, samt styrking av politiets ressurser til å bekjempe alvorlig kriminalitet med digitale verktøy. Endringer i ekomloven.

Den 10. desember 2010 oversendte regjeringen til Stortinget Prop. 49 L (2010-2011) Endringer i ekomloven og straffeprosessloven mv. (gjennomføring av EUs datalagringsdirektiv i norsk rett). Regjeringsmedlemmene fra Senterpartiet og Sosialistisk venstreparti tok dissens i saken. Proposisjonen er for tiden under behandling i Stortingets transport- og kommunikasjonskomité.

I representantforslaget pekes det på flere aktuelle problemstillinger knyttet til spørsmålet om gjennomføringen av datalagringsdirektivet i norsk rett. I

denne forbindelse vil jeg vise til at problemstillinger knyttet til pressens kildevern er behandlet i Prop. 49 L (2010-2011) kap. 3.3.3, mulig nedkjølingseffekt i kap. 6.4, konkurransen i ekombransjen i kap. 10.3, behandlingen av data og lagringssikkerhet i kap. 11 (spørsmålet om lagring innenfor EØS i kap. 11.4.2), sikringspålegg (“hurtigfrys-løsning”) i kap. 12.1 og 5.4.4.2, innhenting av historiske trafikkdata etter straffeprosessloven § 216 b i kap. 12.1 og statistikk i kap. 15.5.1. Det vises også til komiteens avholdte høring i saken den 7. og 9. februar og til mine svar på komiteens skriftlige spørsmål i flere omganger, sist i svarbrev fra meg den 17. mars som svar på brevet fra komiteen av 10. mars. De problemstillinger som det pekes på i representantforslaget, har således blitt gitt en grundig behandling i proposisjonen, og har i tillegg vært gjenstand for ytterligere gjennomgang i komitéhøringen samt de svar som jeg har gitt på komiteens skriftlige spørsmål. Da representantforslagets problemstillinger og forslag nettopp er knyttet til behandlingen av gjennomføringen av datalagringsdirektivet, finner jeg ikke anledning til nærmere å uttale meg om disse forhold før Stortinget har tatt stilling til og avsluttet behandlingen av Prop. 49 L (2010-2011).